

عوارض

چشمی

داروها

مؤلفین:

دکتر پدیده قائلی

استاد گروه داروسازی بالینی دانشگاه علوم پزشکی ایران

دکتر شیما حتم خانی

استادیار گروه داروسازی بالینی دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

دکتر محمدمهدی پرورش

استاد گروه چشم پزشکی و مرکز تحقیقات دانشگاه علوم پزشکی ایران

دکتر خلیل قاسمی فلاورجانی

دانشیار گروه چشم پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ایران

دکتر رضا صعودی

استادیار گروه چشم پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

دکتر نرجس هندویی

استادیار گروه داروسازی بالینی دانشگاه علوم پزشکی مازندران

دکتر کاوه اسلامی

استادیار گروه داروسازی بالینی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور

عنوان و نام پدیدآور: عوارض چشمی داروها / مولفین دکتر پدیده قائلی - [و دیگران]
 مشخصات نشر: تهران: تیمورزاده، ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهری: ۶۰ ص: مصور (رنگی).
 شابک: ۹۷۸۶۰۰۳۳۸۶۳۳۲
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 یادداشت: مولفین به ترتیب حروف الفبا کاوه اسلامی، محمدمهدی پرورش، شیوا حتم‌خانی، رضا صعودی، پدیده قائلی، خلیل قاسمی، نرجس هندویی، نمایه
 یادداشت: داروشناسی چشم پزشکی
 موضوع: Ocular pharmacology
 شناسه افزوده: اسلامی، کاوه
 رده بندی کنگره: ۶۹ ۱۳۹۷ RE۹۹۴/ع
 رده بندی دیویی: ۶۱۷/۷۰۶۱
 شماره کتابشناسی ملی: ۵۱۳۶۴۶۶

نام کتاب: عوارض چشمی داروها

مؤلفان: دکتر پدیده قائلی، دکتر شیما حتم‌خانی، دکتر محمدمهدی پرورش
 دکتر خلیل قاسمی فلاو جانی دکتر رضا صعودی، دکتر نرجس هندویی، دکتر کاوه اسلامی
 ناشر: انتشارات تیمورزاده

مدیر تولید فرهنگی: نجمه حسین‌زاده

مدیر تولید فنی و چاپی: مهدی شاه‌محمدی

طراح جلد: و طراحی انتشارات تیمورزاده (حمیدرضا غلامی)

صوب روی جلد: مرضیه پرورش

بازار: صفری ابوالحسنی

نویسنده: اول - تابستان ۱۳۹۷

تعداد: ۱۰۰۰ نسخه

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: ستگان

شابک: ۶۳۴-۲-۹۷۸-۶۰۰۰۳۳۸۶۳۳۲

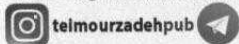
بهاء: ۴۰۰۰ تومان

تنها کتاب‌فروشی انتشارات تیمورزاده:

بلوار کشاورز - ابتدای خیابان ۱۶ آذر - شماره ۶۸

تلفن: ۸۳ ۳۸۳ - ۰۲۱ دورنگار: ۱۲ ۱۱ ۹۷ ۸۸

www.Telmourzadeh.com
 e-mail: info@telmourzadeh.com

⚠️ **تذکره:** این کتاب مشمول قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸/۱۱/۱۱ و قانون ترجمه و تکثیر کتاب‌ها، نشریات و آثار صوتی مصوب ۱۳۵۰/۱۰/۶ است. بازنویسی، خلاصه‌برداری یا برداشت بخشی از متن، شکل‌ها و جدول‌های کتاب و انتشار آن در قالب کتاب‌های ترجمه، تألیف، خلاصه، آزمون یا نرم‌افزار و نیز تکثیر و تولید دوباره آن به هر شکل و شیوه از جمله چاپی، کی، صوتی، تصویری و الکترونیکی بدون اجازه کتبی از ناشر پیگرد قانونی دارد.

انتشارات
تیمورزاده

به نام خداوند جان و خرد

مصرف منطقی و ایمن داروها مقوله‌ای مهم و اساسی برای پزشکان و داروسازان، پرستاران، مراجع قانونی دارویی، وزارت بهداشت، شرکت‌های داروسازی و عموم جامعه است.

اگرچه هدف تمام دست‌اندرکاران حفظ سلامت جامعه، استفاده از نه‌اید درمانی داروها بدون ایجاد ضرر و زیان برای بیماران باشد، به جرأت می‌توان گفت که هیچ دارویی بدون پتانسیل ایجاد عارضه وجود ندارد و به همین سبب مسئولیت‌پذیری و لحاظ توجه و برنامه‌ریزی در زمینه ایمنی دارویی (Drug Safety) امری اجتناب‌ناپذیر و حیاتی است.

فارماکولوژیست‌های علمی، به‌ویژه سیتوتوکسیک‌ها، گزارش‌دهی، ارزیابی و پیشگیری از عوارض جانبی داروها پس از ورود به بازار می‌پردازد. گزارش‌های موجود درباره عوارض جانبی داروها در حیطه تخصصی چشم پزشکی به‌کار می‌آید.

کتاب حاضر به منظور ارائه اطلاعات کاربردی در زمینه عوارض جانبی چشمی ناشی از مصرف داروها، تدوین مناسب هنگام مواجهه با آنها است. تصمیم لازم برای ادامه درمان یا قطع دارو با صلاح‌دید پزشک معالج و با در نظر گرفتن فواید و مضرات آن اتخاذ می‌گردد. برخی عوارض جانبی ناشی از داروها، از جمله عوارض شایع یا جدی دارو محسوب می‌شود که به تفصیل به توضیح آن پرداخته شده است. در مورد عوارضی که به صورت گزارش موردی بوده‌اند، به درج نام آنها در جدول ضمیمه انتهای کتاب اکتفا شده است.

فصول این کتاب براساس داروهای مصرفی در بیماری‌ها
نگارش شده‌اند.

در پایان از انتشارات تیمورزاده و آقای دکتر تیمورزاده و
همکار ایشان خانم حسین‌زاده که همه امکانات مجموعه خود را
در برای به ثمر رسیدن این اثر به کار گرفتند تشکر می‌کنیم.

دکتر پدیده قاضی

استاد گروه داروسازی بالینی دانشگاه علوم پزشکی تهران

دکتر شیما حتم‌خانی

استادیار گروه داروسازی بالینی دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

فهرست مطالب

۳	مقدمه
۵	فصل اول: داروهای ضد میکروبی و آنتی بیوتیک‌ها
۵	« وریکونازول
۶	« تلپترومایسین
۷	« داروهای ضد سل (اتامبوتول، ایزونیاژید و استرپتومایسین)
۸	« لینزولید
۹	« ریفابوتین
۱۰	« سیدوفویر
۱۰	« فلوکینولون‌ها
۱۲	فصل دوم: داروهای غدد درون‌ریز
۱۲	« استروئیدها
۱۲	« تاموکسیفن
۱۴	« بیس فسفونات‌ها
۱۶	« داروهای مورد استفاده در درمان اختلالات نعوظی: سیلدنافیل، واردنافیل، تادالافیل
۱۷	فصل سوم: داروهای پوستی
۱۷	« رتینوئیدها و مشتقات آن
۱۹	فصل چهارم: داروهای مغز و اعصاب
۱۹	« فینگولیمد
۲۱	« داروهای ضد تشنج
۲۱	توییرامات
۲۱	ویگابترین و تیآگابین
۲۴	فصل پنجم: داروهای اعصاب و روان
۲۴	« فنوتیازین‌ها
۲۶	فصل ششم: داروهای قلبی - عروقی
۲۶	« آمیودارون
۲۸	« اسید نیکوتینیک
۲۹	فصل هفتم: داروهای ضد درد
۲۹	« مهارکننده‌های اختصاصی سیکلواکسیژناز نوع ۲ (مهارکننده‌های COX2)
۳۰	فصل هشتم: داروهای آنتی هیستامین
۳۰	« ستیریزین

فهرست مطالب

۳۱	فصل نهم: عوامل شلاته کننده
۳۱	« دفروکسامین
۳۲	فصل دهم: داروهای روماتولوژی
۳۲	« کورتیکواستروئیدها
۳۳	« کلروکین و مشتقات آن
۳۵	فصل یازدهم: داروهای دیگر
۳۶	فصل دوازدهم: داروهای گیاهی
۳۶	« کانتاکسانتین (Canthaxanthine)
۳۷	« بابونه (Chamomile)
۳۷	« داتورا (Datura)
۳۷	« اکیناچه پورپورا (Echinacea Purpurea)
۳۷	« گوبیا (Ginkgo Biloba)
۳۸	« شیرین بیان (Licorice)
۳۹	ضمیمه
۴۵	منابع
۴۶	نمایه

مقدمه

چشم عضوی کوچک با ساختمانی پیچیده است و با توجه به این که خون‌رسانی وسیعی دارد، مستعد آسیب ناشی از مواد سمی می‌باشد. تقریباً اغلب داروها می‌توانند با مکانیسم‌های متفاوتی مانند: تولید مشتقات اسید آراشیدونیک، آزاد کردن رادیکال‌های آزاد و برهم‌زدن سدهای خونی - چشمی باعث صدمه به چشم شوند. تشخیص زودرس صدمات چشمی دارویی و قطع داروی ایجادکننده در اغلب موارد موجب بازگشت آسیب و یا حداقل توقف آن می‌شود.

عوارض جانبی چشمی داروها دومین علت مراجعه بیماران به چشم‌پزشکان در سراسر دنیاست. تراکم بالای عروق خونی و حجم نسبتاً کوچک چشم، این ارگان را به عوارض جانبی داروهای سیستمیک حساس می‌سازد. مولکول‌های دارویی اغلب سائز کوچکی دارند و می‌توانند اختصاصاً در بافت‌های خاصی از چشم مانند: قرنیه، عدسی و شبکیه رسوب کرده و عوارض چشمی مختلفی را ایجاد کنند. خوشبختانه اکثر عوارض جانبی داروهای سیستمیک اگر در مراحل اولیه درگیری شناسایی شوند قابل برگشت هستند ولی در صورت خیر در تشخیص، ممکن است پیشرفت نموده و آسیب‌های چشمی برنشانند.

داروهای چشمی برای ایجاد اثر باید غلظت نسبتاً بالایی در بافت چشم داشته باشند. این داروها به روش‌های مختلفی مانند: خوراکی، موضعی، تزریقی، تزریق اطراف چشم، تزریق داخل چشم، راتاکتومی و داخل زجاجیه‌ای تجویز می‌گردند. مصرف موضعی داروهای چشمی بسیار آسان و غیرتهاجمی بوده و نیازی به عبور از سد خونی - زلالیه‌ای ندارند و از متداول‌ترین روش‌های تجویز به‌شمار می‌آیند. با این حال برای دستیابی به سطوح درمانی مناسب در بافت‌های چشمی و اطراف آن در برخی از بیماری‌ها نیاز به تجویز سیستمیک دارو می‌باشد.

چندین عامل احتمال وقوع عوارض جانبی چشمی را افزایش می‌دهند. یکی از این موارد استفاده طولانی‌مدت داروهاست. برای مثال در مورد آرتروز و بیماری‌های قلبی - عروقی بیمار نیاز به مصرف طولانی‌مدت داروهای خود دارد. این شرایط افتراق پاتولوژی عارضه چشمی ناشی از بیماری زمینه‌ای از عارضه دارویی مصرفی بسیار مشکل است.

عامل دوم سن بیمار است که فاکتور مهمی در وقوع واکنش‌های چشمی است. بیماران مسن‌تر به دلیل کاهش متابولیسم و حذف داروها به دنبال کاهش عمده‌ای در کلیه، در ریسک بالایی از بروز عوارض جانبی قرار دارند.

از آنجایی که برخی از پاسخ‌های دارویی را نمی‌توان با توجه به مکانیسم عمل آنها پیش‌بینی کرد، می‌توان به نقش ژنتیک به‌عنوان فاکتور سوم تأثیرگذار اشاره کرد. برای مثال، به‌نظر می‌رسد افزایش سریع فشار داخل چشمی ناشی از کورتیکواستروئیدهای موضعی می‌تواند منشأ ژنتیکی داشته باشد.

دوز داروهای مصرفی نیز از عوامل مهمی است که باید مدنظر قرار گیرد. اغلب عوارض جانبی چشمی در دوزهای بالاتر از دوزهای درمانی گزارش شده‌اند.